

بررسی عشق مجازی و آسیب‌های حاصل از آن در رفتار جوانان (مورد مطالعه: دانشگاه‌های استان اردبیل)

ایران سلیمانی^{۱*}

اطلاعات مقاله	چکیده
<p>نوع مقاله: مقاله پژوهشی</p> <p>شاپا الکترونیکی: ۴۵۶۵-۲۷۸۳</p> <p>شاپا چاپی: ۹۷۷۵-۲۰۰۸</p> <p>تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۱/۳۰</p> <p>تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۲/۱۷</p> <p>واژه‌های کلیدی: عشق معنوی، عشق مجازی، اشتیاق، رفتار</p>	<p>یکی از پدیده‌های خانوادگی و اجتماعی که امروزه مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است. مساله عشق مجازی بین جوانان است. بنابر این هدف اصلی مطالعه حاضر دستیابی به میزان تاثیر عشق مجازی در رفتار دانشجویان ساکن اردبیل و متغیرهای مرتبط با آن بوده است. برای رسیدن به اهداف پژوهش حاضر ۱۰۰ دانشجوی (دختر و پسر) به روش تصادفی سیستماتیک با نمونه‌گیری از روش خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. با توجه به ماهیت موضوع از روش توصیفی زمینه‌یابی و همبستگی استفاده شده است. ابزار تحقیق، پرسشنامه‌های استاندارد MSQ، JDS، JSS با نرم افزارهای spss، excel، در قالب ۱۸ سؤال و به صورت مقیاس پنج امتیازی لیکرت بود. نتیجه آزمون همبستگی نشان داد که عشق مجازی ۵۴ درصد منجر به مشکلات روحی و روانی، ۶۴ درصد مانع پیشرفت تحصیلی، ۵۱ درصد موجب تضعیف امنیت و بلا تکلیفی فرزندان حاصل این عشق، ۸۵ درصد عامل بسیاری از طلاق‌ها گردد، ۸۴ درصد موجب بروز مشکلات زندگی مشترک مثل چندهمسری می‌دانند و ۹۶ درصد با دوست اجتماعی خود ازدواج نخواهند کرد. همچنین عامل ایجاد عشق مجازی با برخی متغیرهای چون خانواده و محیط کار و تحصیل، زیبایی ناشی از بدحجابی، فیلم‌های مبتذل، فشار همسالان دوستان ناباب و رهایی از هیجانات منفی ارتباط دارد.</p>

لطفاً به این مقاله استناد کنید: سلیمانی، ایران. (۱۴۰۲). بررسی عشق مجازی و آسیب‌های حاصل از آن در رفتار جوانان (مورد مطالعه: دانشگاه‌های استان اردبیل). *مطالعات رفتاری در مدیریت*. ۱۴(۳۳). ۹۲-۷۵.

	Creative Commons: CC BY 4.0		
ناشر: دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال		* نویسنده مسؤول: ایران سلیمانی ایمیل:	

۱. استادیار فقه و حقوق، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی اردبیل، اردبیل، ایران.

مقدمه:

تاکنون محققان و نویسندگان کتاب‌های متعددی در خصوص عشق نوشته و حکما و فلاسفه نیز عقاید و نظریات گوناگونی در این زمینه ارائه داده‌اند از جمله: پاپی نژاد و همکاران معتقدند: گرچه انتخاب شیوه‌ی زندگی فردی تصمیم شخصی به نظر برسد، اما با فهم عمیق می‌توان دریافت دگرگونی‌های شکل گرفته در شیوه‌ی زندگی افراد، گذشته از آن که متأثر از تحولات جاری جامعه است، خود زمینه‌ساز و اثر گذار بر شکل‌گیری تحولات آتی خانواده و جامعه نیز خواهد بود. نتایج به دست آمده نشان داد تنهایی مفرط، احساس تعلیق در زندگی، بی‌هدفی، کاهش روابط با خویشاوندان از تجاربی است که جوانان پشت سر می‌گذارند. (پاپی نژاد، محدثی، ۱۳۹۹، ص ۲۶) صفایی در تحقیق خود به این نتیجه دست یافت: به رغم تغییرات اجتماعی و به تبع آن، افزایش سن ازدواج، جامعه مدام بر اعتبار اجتماعی دختران از طریق ازدواج تاکید می‌کند و زمینه ساز ایجاد اضطراب ازدواج برای آن‌ها می‌شود. به همین خاطر، آن‌ها به پذیرش خطر ورود به روابط پیش از ازدواج با هدف رسیدن به نتیجه ازدواج مجبور می‌شوند و دست به خطری هدفمند می‌زنند. در حالی که در پسران این پدیده مشاهده نمی‌شود (صفایی، ۱۳۹۰، ص ۸۱). عباسی شوازی می‌نویسد: رسانه‌ها با توجه به ماهیت و ساختارشان می‌توانند عادات فکری، رفتاری و عاطفی مخاطبان را تغییر دهند و موجب بروز و ظهور عواطف انسانی همچون عشق نیز در این فضای نوظهور شوند یافته ایشان این که بین شبکه‌های اجتماعی مجازی، رسانه‌های جمعی داخلی و خارجی رابطه معناداری با عشق سیال وجود دارد. (عباسی، دل آور، ۱۳۹۸، ص ۲۴) روهمان و همکاران (۲۰۱۶) اثرات سبک‌های عشق‌ورزی بر رضایت از روابط در خلال فرهنگ‌ها ثابت است. کنعانی و همکاران معتقدند: رقیق بودن، سادگی و همچنین آزادی در فضای مجازی باعث گرایش بیش از اندازه جوانان به اینترنت و دوستیهای اینترنتی شده است. آن‌ها در عین آگاهی از پیامدهای منفی این تماس‌ها، مانند عدم اعتماد و عدم تعهد و ناپایداری این نوع روابط، اغلب نگرش مثبتی به روابط و دوستیهای اینترنتی داشتند و حتی تمایل به ازدواج از طریق این رابطه‌ها نیز در بین آن‌ها دیده می‌شود (کنعانی و همکاران، ۱۳۹۵، ص ۱۱۵). قایمی می‌نویسد: یکی از دغدغه‌های مهم افراد در سنین جوانی داشتن ارتباطات سالم عشقی برای ارضای نیازهای عاطفی و جنسی می‌باشد تا با رسیدن به احساس آرامش و رضایت از زندگی بتوانند ادامه مسیر دهند. حال چنانچه جوانان در این زمینه تحت تأثیر جامعه، خانواده و... باورهای نادرستی را در زمینه روابط عشقی در خود شکل داده باشند منجر به روابط ناسالم عشقی می‌گردد و اعتیاد به عشق عامل مخربی در عملکرد اجتماعی، تحصیلی و شغلی جوانان بوده و از طرف دیگر آسیب‌های اجتماعی دیگری چون ازدواج‌های نامناسب، خیانت‌های زناشویی، طلاق و رفتارهای پرخطر (بیماری ایدز و...) را گریبان گیر فرد و جامعه کرده و بنیان خانواده را متزلزل می‌سازد. (قایمی، اعتمادی، ۱۳۹۵، ص ۱۳۸) ملاصدرا حکیم و فیلسوف بزرگ اسلامی عشق و محبت را مترادف می‌داند (صدرالدین شیرازی، ۱۴۱۱، ص ۱۴۹) و آن را ابتهاج به معنی سرور، شادی و خرمی است؛ یعنی آنچه سبب نشاط روحی انسان می‌شود. (معین، ۱۳۸۱، ص ۴۸) شیرازی معتقد است که در همه‌ی موجودات عشق و شوقی نسبت به کمال وجود دارد و معشوق و محبوب حقیقی ذات حق تعالی است. (صدرالدین شیرازی، ۱۴۱۱، ص ۱۴۸) تقلیل‌گرایی عاطفی و اهمیت صرف رفع نیاز عاطفی به‌همراه اهمیت امر ازدواج، سبب شکل‌گیری روابط عاشقانه نابرابر و تلقی عشق به‌منزله پناهگاهی عاطفی از دیدگاه زنان می‌شود. شرایطی که این نیاز عاطفی را تشدید می‌کنند، عبارت‌اند از: خانواده سخت‌گیر یا سهل‌گیر و شبکه‌ی دوستان آن هم از طریق تقویت چشم و هم‌چشمی عاطفی. (سهراب‌زاده و حمای، ۱۳۹۳، ص ۴۷۱) غزالی عشق را یک اصل اساسی می‌داند و تمام درجات و مقامات را یا مقدمه‌ی عشق یا نتیجه‌ی آن می‌داند؛ و عشق را مشروط به معرفت و ادراک دانسته و انگیزه‌ی عشق را چند چیز می‌داند که عبارت‌اند از: حب نفس و علاقه‌ی انسان به خویش و محبت و علاقه‌ی انسان به کسی که به او نیکی

کند و علاقه به نیکان به طور مطلق و علاقه به زیبایی به خاطر زیبایی و علاقه به موجودات مناسب و مشابه با خویش. پس انگیزه‌ی محبت این چند چیز است. سپس نتیجه می‌گیرد که این انگیزه‌ها در مورد خدا از هر محبوب و معشوق دیگری بیشتر است، پس معشوق و معبود حقیقی، ذات حضرت حق است و بس (غزالی، ۱۹۴۵ م، ص ۲۹۴). آنچه در زندگی آدمیان خودنمایی می‌کند، عشق به حقیقت بی‌همتای هستی (خدا) است و عشق مجازی، که در عرصه‌ی هواهای نفسانی حضور دارد، چیزی جز عشق حیوانی نیست (زرین کوب، ۱۳۶۶، ص ۱۷۸ - ۱۷۶). با وجود نظریات گوناگون محققان و علما، جوانان در تمییز عشق مجازی و عشق معنوی دچار اشتباه می‌شوند و آن‌طور که باید تفهیم نشده‌اند که گرایش به جنس مخالف که در سرشت هر انسانی نهاده شده است باید از طریق انسانی و شرعی به این‌گونه تمایلات پاسخگو شد، چنان‌که خداوند می‌فرماید: «مرد و زن را آفریدم تا در کنار هم آرام گیرند». راه تشخیص عشق متعالی با عشق کاذب مهم است. این تحقیق سعی دارد عشق و علاقه‌ی خداپسندانه و حبّ الهی را ارزیابی و راه صحیح دستیابی به عشق حقیقی را به‌طور کامل بیان و عشق مجازی و تبعات آن را شناسایی و نتایج مخرب آن را به جوانان تبیین نماید.

بیان مساله:

عشق از مفاهیمی است که در نظریات فلاسفه و متفکران به روش‌های مختلف تحقیق شده است به‌جز مجموعه‌ای از مفاهیم بنیادی که در ادبیات به شیوه‌های متفاوت، - با مضمونی مشابه با عنوان عشق رمانتیک - تکرار شده است، عشق از شرایط مختلف اجتماعی تأثیر زیادی می‌گیرد و نوع سبک زندگی مسلط بر هر دوران، ماهیت، شکل‌گیری، شیوه‌ی رویارویی و عمر آن را مشخص می‌کند. علاوه بر این، عشق رخدادی است که بیشتر انسان‌ها دست‌کم یک بار آن را تجربه کرده‌اند. با وجود این، هر تجربه به‌خودی‌خود و از منظر کنش‌گران، تجربه‌ای منحصر به فرد و یگانه است؛ بنابراین، عشق پدیده‌ای چندوجهی است که از یک سو، با عمیق‌ترین احساسات فردی و ویژگی‌های خاص شخصیتی و ویژگی‌های روان‌شناختی و ناخودآگاه در ارتباط است و از سوی دیگر، از شرایط و ساختارهای اجتماعی تأثیر می‌گیرد؛ بنابراین، شرایط اجتماعی در چگونگی بروز و ظهور آن مؤثر بوده‌اند. «عشق برساخته‌ای اجتماعی است که در جریان کنش متقابل در ساختارهای اجتماعی آن، هم از سوی هنجارها، ارزش‌ها و اعتقادات فرهنگی تنظیم می‌شود، هم تأثیر می‌پذیرد و هم تأثیر می‌گذارد و از سوی فرهنگ و عمل انسان‌ها و در زمینه‌ی روابط عاشقانه تعریف می‌شود. (سهراب‌زاده و حمامی، ۱۳۹۳، ص ۴۷۴) عشق و ایجاد ارتباط مستلزم رعایت اصول مشخص است که اگر این اصول کنترل و مدیریت نشود یکی از دشوارترین کارها است. به عنوان مثال عشق‌هایی که سلطه جو یا سمی هستند یا دو طرف اعتمادشان نسبت به یکدیگر را از دست داده‌اند. تشخیص شکل‌گیری و حرکت رابطه در جهت مناسب نیز بسیار مهم است. اما متأسفانه بسیاری از افراد نمی‌دانند باید دنبال چه معیارهایی در عشق و یک رابطه سالم بگردند یا اصلاً نمی‌دانند تمام معیارهای مثبتی که در یک رابطه سالم و عاشقی وجود دارد چیست. به عنوان مثال اگر فردی در خانواده‌ای بزرگ شود که والدین یا اعضای خانواده الگوی رفتار سمی از خود نشان می‌دهند، ممکن است این رفتار را «عادی» تلقی کند و نتواند درک درستی از یک رابطه سالم داشته باشد. رابطه سالم و نرمال منتج از عشق واقعی دارای ویژگی‌هایی است؛ اعتماد، ارتباط سالم، صبوری لازمه، همدردی، علاقه و توجه، انعطاف‌پذیری، قدردانی، امکان رشد در رابطه، احترام، عمل متقابل، حل اختلاف به روش سالم، فردیت و حفظ حد و مرز رابطه، صداقت و بی‌پرده بودن، که آگاهی از آن‌ها و تطبیق با آموزه‌های دینی و رعایت اعتدال می‌تواند تا حد زیادی از چالش‌های رابطه عاطفی و عشقی را بکاهد. برای شناسایی این روابط و آسیب‌های حاصل از آن دقت در مفهوم عشق و اهداف آن

ضرورت دارد. عشق اقسام مختلفی؛ حیرانی، باوقار، جنسی، خانواده، ظاهری، آزاد، افلاطونی، مذهب، راستین، لحظه‌ای، مستلزم فداکاری، اساطیری (احمدی، ۱۳۸۴، ص ۳۵)، دروغین، یک طرفه، شهوت، طبعی، روحانی، عشق الهی و عشق حقیقی و مجازی است. عشق مجازی از حسن صوری پیدا می‌شود و مانند آن ناپایدار است. از این عشق حاصلی جز بقای نسل باقی نمی‌ماند. این عشق از تصعید و تلطیف میلی جنسی پیدا می‌شود؛ اما عشق حقیقی یا عشق الهی، فیض و جذبه‌ای است که از طرف معشوق مطلق، بر دل عاشق صادق فرود می‌آید (نوربخش، ۱۳۸۴، ص ۳۳). منظور از عشق در این مقاله، عشق مجازی مقابل عشق حقیقی است. عشق مورد تأیید خداوند است همچنان که خداوند می‌فرماید: «وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً» و از نشانه‌های [قدرت و ربوبیت] او این است که برای شما از جنس خودتان همسرانی آفرید تا در کنارشان آرامش یابید و در میان شما دوستی و مهربانی قرار داد. (روم/۲۱) عشق به معنای محبت شدید و علاقه خاصی در نهاد هر انسانی قرار داده شده است. بر اساس دیدگاه فقهای شیعه به علت ترس از آسیب‌های مهارنشده و مشکلات ناشی از آن به شرایط خاصی در آن اشاره شده است تا منجر به بروز گناه و فساد اخلاقی و جنسی در میان نباشد. «وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَندَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ...» برخی از مردم (نادان) غیر خدا را همانند خدا گیرند و چنانکه خدا را بایست دوست داشت با آن‌ها دوستی ورزند، لیکن آن‌ها که اهل ایمان‌اند کمال محبت و دوستی را فقط به خدا مخصوص دارند... (بقره/۱۶۵) (علی (ع) می‌فرماید: "هر کس به چیزی عشق ناروا ورزد نابینایش می‌کند و قلبش را بیمار کرده با چشمی بیمار می‌نگرد و با گوشی بیمار می‌شوند. خواهش‌های نفس پرده عقلش را دریده، دوستی دنیا دلش را میرانده است، شیفته بی اختیار دنیا و برده آن است و برده کسانی است که چیزی از دنیا در دست دارند. دنیا به هر طرف برگردد او نیز بر می‌گردد، و هر چه هشدارش دهند از خدا نمی‌ترسد." (نهج البلاغه، خطبه ۱۰۹). روش‌های ابراز کردن احساسات در روابط در شهر تسویکای آلمان در دو دسته «قواعد ابراز مثبت و قواعد ابراز منفی» قرار می‌گیرند. قواعد ابراز مثبت، انتظارات هنجاری مشترک‌اند درباره‌ی اینکه احساسات چگونه باید ابراز و حس شوند. قواعد ابراز منفی، انتظارات هنجاری مشترک‌اند درباره‌ی اینکه از احساس خاصی باید اجتناب شود یا بیان نشود. (فارر و همکاران، ۲۰۰۸، ص ۱۷۸) در زمینه‌های میان‌آرای افراد درباره‌ی عشق شباهت فرهنگی وجود داشته است: احساسی ناخودآگاه، شادی، علاقه و اشتیاق شدید، دگرخواهی و تلاش برای معشوقی بهتر بودن؛ اما در فرهنگ آمریکایی تلقی از عشق به معنای روابط دوستانه‌ی آسان است؛ در حالی که در فرهنگ روسی و لیتوانی نگرش از عشق به معنای امری موقتی و غیرواقعی است. (دی‌مانک و همکاران، ۲۰۱۱، ص ۱۳۰). با حاکمیت عقل، معیار عشق تعیین و مشخص می‌گردد خداوند متعال بشر را به گونه‌ای آفرید که اصول و کلیت هر خیر و خوبی را تماماً به وسیله عقل درک کند و کسی که عقل ندارد و یا آن که از این موهبت الهی بهره برداری نمی‌کند، خواه غفلت و قصور ورزد و خواه دریافت‌های عقلی خود را اسیر شهوات قرار دهد، از دین نیز بی‌بهره خواهد بود. که در اینصورت هویت انسانی و اسلامی خودش را از دست می‌دهد و نسبت به ناهنجاری‌های دینی و اجتماعی قبح شکنی می‌کند. تحت تأثیر شبهات و مسائل فرهنگی منفی، از مسئولیت‌های اجتماعی و خانوادگی و فردی خود شانه خالی می‌کنند. دچار انزوا و تنهایی اجتماعی و ناکامی تحصیلی و کاری بیشتری می‌شود و روز به روز از دایره تعاملات میان فردی و ارتباط آنها کاسته می‌شود. لذا سیر در عالم عاشقی و شهوانی بدون کنترل عقلی و توجیه علمی به باتلاق تضييع عمر تبدیل شده و شخص از مدیریت زمان ناتوان شده و از مسیر رشد منحرف خواهد شد. که موجب ایجاد روحیه پرخاشگرایی، تزلزل اعتماد به نفس و ترویج فرهنگ غلط رقابت غیر سازنده، آسیب‌های جسمانی و روحی و روانی، فحشا و سو استفاده جنسی، ایجاد شک و تردید در باورها و اعتقادات، کاهش اعتماد و اعتقاد نسبت به سعادت اخروی، ایجاد نگاه منفی نسبت به آینده فردی و اجتماعی، ایجاد ترس نسبت به آینده و ابهام در

موفقیت، زمینه را برای انواع وسواس‌های فکری و عملی فراهم می‌آورد. پس باید به راهکارهای کاربردی و عملی که در قرآن و سنت ذکر شده است توجه کافی و وافی نمود. رسول الله (ص): "أَمَّا يُدْرِكُ الْخَيْرُ كُلَّهُ بِالْعَقْلِ وَلَا دِينَ لِمَنْ لَا عَقْلَ لَهُ". (محمدی ری شهری، ۱۴۰۴، ص ۴۰۱). وقتی انسان عقل خود را بکار گیرد، می‌تواند راه را از چاه، سعادت را از شقاوت تشخیص دهد و عشق حقیقی را از عشق مجازی متمایز کند. عشق واقعی همواره خود را بلوغ یافته نشان می‌دهد و در سایه منطق رشد می‌کند. فرد عاقلانه و با بلوغ فکری همه جوانب را در نظر می‌گیرد. این عشق گذاخته است که چشم افراد را کور می‌کند و آنها دیگر نمی‌توانند تشخیص دهند که چه اقدامی برایشان مفید است و چه اقدامی برایشان غیر مفید به نظر می‌رسد و حاضر است هر اتفاقی را تجربه کند و هر تلخی، بی‌حرمتی، بی‌احترامی و بی‌آبرویی را به جان بخرد تا ارتباط عاشقانه‌اش مداومت داشته باشد که معمولاً به دلیل نا پایدار بودن این رفتارها و هوس گونه بودنشان تلاش فرد عاشق بی نتیجه می‌ماند و نافرجامی این عاشقی در روح و روان فرد اثر سوء می‌گذارد. او را نسبت به زندگی بی انگیزه، افسرده و پرخاشگر می‌کند و فرد نمی‌تواند خود را آنگونه که شایسته است کنترل کند و رفتارهایی را از خود بروز می‌دهد که باز هم در تحت کنترل و اختیار او نیست. لذا باید در کنترل عشق که بنیادی‌ترین، کلیدی‌ترین و متجلی‌ترین و دشوارترین واژه است از آموزه‌های دینی استمداد جست و در رفتارها با چهارچوبی که در قرآن برای انسان ترسیم شده است حرکت نمود تا راه درست انتخاب شود و در مسیر اعلی‌علین که هدف خلقت و مختص اشرف مخلوقات و خلیفه الله است سیر نماید. طبیعت عاشقی در نهاد انسان ذاتی است و مقدمه‌ای برای لقاء الله است و راه عشق پرخطر و صعب است اگر به هوس بازی ختم شود مخرب است و اگر منطقی و عقلانی پیش برود مقدمه سیر در ربوبیت خواهد بود و تنها کسانی می‌توانند در این راه قدم بگذارند که اهل همت‌های بلند هستند. عشق ملاک و معیار حیات نه تنها ملاک زنده‌بودن است بلکه چشمه‌ی آب حیات است، عاشق نزد معشوق مقامی والا دارد، دعایش مستجاب است و راه عشق به مرحله‌ای می‌رسد که معشوق بر عاشق، عشق می‌ورزد و عشق و عاشق و معشوق وحدت می‌یابند و یکی می‌شوند. عشق معنوی یا حب الهی همین است. متأسفانه عشق با آن مفهوم بلند و آسمانی خود چنان به انحطاط و در ورطه سقوط کشیده شده و در مرحله ابتدایی از مسیر اصلی منحرف شده و در پله اول عشق مجازی بازمانده است و نه تنها در بین جوانان بلکه عموم متولیان از جمله؛ فیلم‌ها و سریال‌های پخش شده در رسانه ملی، که علی‌القاعده از ده‌ها پالایه نظارتی می‌گذرد. به صورت شایع مبتنی بر پدیده عشق مجازی ساخته و پرداخته شده است. تلخ‌تر آن که گاه چنین پدیده‌ای حتی مجموعه‌های مذهبی مربوط به زندگی امامان را تحت تأثیر قرار داده است. عاشقان مجازی، صفات و خصوصیات عاشقان واقعی را ندارند و به دنبال نفع شخصی و ارضای تمایلات درونی خود هستند. متأسفانه در این روزگار پر از حيله و ترفند متولیان حقیقی مسیر عشاق واقعی کجایند؟! آیا جوانان به اصطلاح عاشق پیشه به کنه و عمق عشق پی برده‌اند؟! در واقع به جرئت می‌توان گفت بسیاری از جوانان به هوا و هوس درونی خود به چشم عشق نگاه می‌کنند تا به امیال وجودی خود پاسخگو باشند و با کلمات و الفاظ به اصطلاح عاشقانه بیشتر افراد احساساتی و عاطفی را می‌فریبند چراکه فقط به دنبال کسب امیال نفسانی هستند؛ البته لذت طلبی، یکی از ویژگی‌های انسان‌هاست. اگر کسی نتواند از زندگی لذت ببرد ممکن است به اختلالات روحی و روانی مبتلا گردد؛ اما لذت طلبی محض از دو جنبه می‌تواند مشکل‌ساز و زیان‌آور باشد. اولاً لذت طلبی از راه غیر شرعی، ثانیاً افراط در لذت طلبی که باعث انحراف از مسیر کمال و افول در ورطه‌ی هلاکت می‌شود. از اینرو آسیب‌های عشق مجازی ناشی از شکسته شدن حریم‌های شرعی، عشق‌های دروغین، شکست در عشق و آسیب‌های روحی و روانی قابل تأمل است. این تحقیق تحلیلی توصیفی زمینه‌یابی به امید این که بتواند اطلاعات و آگاهی‌های لازم را به جوانان، به خصوص قشر دانشگاهی بدهد تا مانع آسیب‌های جسمی، روحی و روانی، اجتماعی، اخلاقی، امنیتی، اعتقادی شود و از فروپاشی کانون خانواده و

نظام اجتماعی جلوگیری نماید با ایجاد اعتماد به نفس در دختران و پسران زمینه رشد و تعالی قشر بالنده جامعه فراهم گردد. با بررسی مفهوم عشق حقیقی و مجازی و تعیین میزان تأثیرپذیری دانشجویان از الگوهای خانواده، جامعه و دانشگاه، تعیین میزان گرایش دانشجویان به نوع خاصی از پوشش، تأثیر پوشش در دوست‌یابی و ایجاد عشق مجازی، تأثیر عشق مجازی در ازدواج‌های ناموفق در رفتار دانشجویان دانشگاه‌های استان اردبیل به دنبال یافتن پاسخ سؤالات ذیل است. چراکه یکی از مشکلات اساسی جامعه کنونی ما که موجب فساد اجتماعی و بی‌بندوباری‌های غیرقابل کنترل گردیده، روابط ناسالم جوانان و عشق‌های مجازی است. درحالی‌که عشق کلمه‌ی مقدسی است که اگر در مفهوم واقعی خود به کار رود نه تنها هیچ‌گونه فساد و سرخوردگی گریبان‌گیر جوانان و جامعه نخواهد شد. بلکه موجب تعالی در اهداف فرد و جامعه و خلقت خواهد بود. به همین جهت تحقیق حاضر در صدد پاسخگویی به سؤالات زیر است:

سؤالات تحقیق:

- الف- علل و عوامل رفتار شدن جوانان به عشق مجازی چیست؟
 ب- عشق مجازی چه پیامدها و آسیب‌هایی به همراه دارد؟
 ج- دیدگاه‌های مختلف در خصوص عشق حقیقی و واقعی و عشق مجازی چیست و می‌توان از عشق مجازی به عشق واقعی و النهایه حقیقی دست یافت؟

- روش‌شناسی تحقیق:

این پژوهش از نوع توصیفی زمینه‌یابی به توصیف عشق مجازی در بین دانشجویان استان اردبیل می‌پردازد و سپس به دنبال راه‌های اشاعه‌ی شناخت عشق حقیقی و تفکیک آن با عشق مجازی از طریق خانواده، مدرسه، دانشگاه، رسانه‌های گروهی، جامعه و ... می‌پردازد. ضمن استفاده از منابع کتابخانه‌ای به جمع‌آوری اطلاعات از طریق پرسشنامه‌های استاندارد *JSS*، *IDS*، *MSQ* که بر مبنای مقیاس پنج امتیازی لیکرت تدوین شده و اعتبار و روایی آن‌ها در اروپا و آمریکا سنجیده و مورد تأیید قرار گرفته پرداخته شده است. از آنجایی که جمع‌آوری همه‌ی افراد جامعه در یک‌زمان مشخص به‌منظور پاسخگویی به مشکلات و گرفتاری‌های حاصل از نداشتن آگاهی کافی از حب الهی یا عشق معنوی و تمیز عشق حقیقی از عشق مجازی امکان‌پذیر نیست، لذا از گروه‌های کوچک و در زمان‌های مختلف پرسش به عمل آمد بدین صورت که برای نمونه‌گیری از روش خوشه‌ای چندمرحله‌ای استفاده شده است. البته به دلیل مشکلات عدیده برای جمع‌آوری داده‌ها در دانشگاه‌های استان اردبیل، در روش نمونه‌گیری، از روش تصادفی سیستماتیک استفاده شد. بدین منظور از کل جامعه آماری (کل دانشجویان استان) به‌طور تصادفی و برحسب قرعه، ۱۰۰ دانشجو اعم از دختر و پسر و مجرد و متأهل به‌طور تصادفی از بین دانشجویان این دانشگاه به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. جمع‌آوری داده‌ها از طریق پرسش‌نامه و سؤالات به‌صورت چندگزینه‌ای که گزینه‌ها برای تمامی سؤالات مشترک و عبارت از: الف - خیلی زیاد، ب - زیاد، پ - متوسط، ج - خیلی کم و د - کم بود طرح شده بود، از ۱۰۰ پاسخ‌دهنده ۳۴ نفر آقا و ۶۶ نفر خانم، ۷۰ نفر مجرد و ۳۰ نفر متأهل، ۷۸ نفر در گروه سنی ۱۸ تا ۲۸ سال، ۱۹ نفر در گروه سنی ۲۹ تا ۳۹ سال و ۳ نفر نیز در گروه سنی ۴۰ تا ۴۹ سال قرار داشتند. همچنین از میان ۱۰۰ نفر پاسخ‌دهنده به سؤالات، ۴۵٪ از رشته‌ی کارشناسی، ۳۶٪ کاردانی و ۱۹٪ کارشناسی ارشد بودند.

یافته‌های پژوهش:

مطالعه جهت سنجش میزان تأثیر عشق مجازی در قالب سه جدول؛ علل و عوامل گرفتار شدن جوانان به عشق مجازی، پیامدهای عشق مجازی، دیدگاه‌های مختلف در خصوص عشق معنوی یا حب الهی و عشق مجازی به سؤالات مطروحه در بیان مساله ارائه شده است.

جدول ۱. توزیع فراوانی داده‌های مربوط به علل و عوامل گرفتار شدن جوانان به عشق مجازی

سؤال ۱		فراوانی	درصد	درصد فراوانی	فراوانی تراکمی
ارزش	خیلی زیاد	۴۲	%۴۲	%۴۲	%۴۲
	زیاد	۳۸	%۳۸	%۳۸	%۸۰
	متوسط	۸	%۸	%۸	%۸۸
	کم	۱۰	%۱۰	%۱۰	%۹۸
	خیلی کم	۲	%۲	%۲	%۱۰۰
	جمع کل	۱۰۰	%۱۰۰	%۱۰۰	
سؤال ۲		فراوانی	درصد	درصد فراوانی	فراوانی تراکمی
ارزش	خیلی زیاد	۲۰	%۲۰	%۲۰	%۲۰
	زیاد	۲۳	%۲۳	%۲۳	%۴۳
	متوسط	۱۷	%۱۷	%۱۷	%۶۰
	کم	۱۷	%۱۷	%۱۷	%۷۷
	خیلی کم	۲۳	%۲۳	%۲۳	%۱۰۰
	جمع کل	۱۰۰	%۱۰۰	%۱۰۰	
سؤال ۳		فراوانی	درصد	درصد فراوانی	فراوانی تراکمی
ارزش	خیلی زیاد	۳۹	%۳۹	%۳۹	%۳۹
	زیاد	۳۷	%۳۷	%۳۷	%۷۶
	متوسط	۱۹	%۱۹	%۱۹	%۹۵
	کم	۳	%۳	%۳	%۹۸
	خیلی کم	۲	%۲	%۲	%۱۰۰
	جمع کل	۱۰۰	%۱۰۰	%۱۰۰	
سؤال ۴		فراوانی	درصد	درصد فراوانی	فراوانی تراکمی
	خیلی زیاد	۱۶	%۱۶	%۱۶	%۱۶

زیاد	۴۲	%۴۲	%۴۲	۵۸
متوسط	۲۳	%۲۳	%۲۳	۸۱
کم	۱۴	%۱۴	%۱۴	۹۵
خیلی کم	۵	%۵	%۵	۱۰۰
جمع کل	۱۰۰	%۱۰۰	%۱۰۰	
سؤال ۵ فراوانی درصد درصد فراوانی تراکمی				
خیلی زیاد	۴۵	%۴۵	%۴۵	۴۵
زیاد	۳۸	%۳۸	%۳۸	۸۳
متوسط	۱۵	%۱۵	%۱۵	۹۸
کم	۱	%۱	%۱	۹۹
خیلی کم	۱	%۱	%۱	۱۰۰
جمع کل	۱۰۰	%۱۰۰	%۱۰۰	
سؤال ۶ فراوانی درصد درصد فراوانی تراکمی				
خیلی زیاد	۱۸	%۱۸	%۱۸	۱۸
زیاد	۳۳	%۳۳	%۳۳	۵۱
متوسط	۲۰	%۲۰	%۲۰	۷۱
کم	۲۳	%۲۳	%۲۳	۹۴
خیلی کم	۶	%۶	%۶	۱۰۰
جمع کل	۱۰۰	%۱۰۰	%۱۰۰	

جدول ۱. نشان می‌دهد محاسبات انجام گرفته، در خصوص علل و عوامل گرفتار شدن جوانان به عشق مجازی، از میان پاسخ‌دهندگان، ۸۸ درصد متوسط به بالا برخوردار خانواده و محیط کار و تحصیل، ۶۰ درصد زیبایی (در نظر عاشق) و بدحجابی، ۹۵ درصد فیلم‌های مبتذل، ۸۱ درصد استفاده از ارتباط مجازی، ۹۸ درصد فشار همسالان دوستان ناباب و ۷۱ درصد رهایی از هیجانات منفی را در کشیده شدن جوانان به انحرافات اجتماعی و خانوادگی مؤثر می‌دانستند.

جدول ۲. توزیع فراوانی داده‌های مربوط به پیامدها و آسیب‌های عشق مجازی

سؤال ۷	فراوانی	درصد	درصد فراوانی	فراوانی تراکمی
خیلی زیاد	۳	%۳	%۳	%۳
زیاد	۸	%۸	%۸	%۱۱
متوسط	۳۵	%۳۵	۳۵۵	%۴۶
کم	۲۵	%۲۵	%۲۵	%۷۱
خیلی کم	۲۶	%۲۹	%۲۹	%۱۰۰
جمع کل	۱۰۰	%۱۰۰	%۱۰۰	
سؤال ۸	فراوانی	درصد	درصد فراوانی	فراوانی تراکمی
خیلی زیاد	۶۰	%۶۰	%۶۰	%۶۰
زیاد	۲۷	%۲۷	%۲۷	%۸۷
متوسط	۹	%۹	%۹	%۹۶
کم	۲	%۲	%۲	%۹۸
خیلی کم	۲	%۲	%۲	%۱۰۰
جمع کل	۱۰۰	%۱۰۰	%۱۰۰	
سؤال ۹	فراوانی	درصد	درصد فراوانی	فراوانی تراکمی
خیلی زیاد	۵	%۵	%۵	%۵
زیاد	۸	%۸	%۸	%۱۳
متوسط	۲۳	%۲۳	%۲۳	%۳۶
کم	۲۳	%۲۳	%۲۳	%۵۹
خیلی کم	۴۱	%۴۱	%۴۱	%۱۰۰
جمع کل	۱۰۰	%۱۰۰	%۱۰۰	
سؤال ۱۰	فراوانی	درصد	درصد فراوانی	فراوانی تراکمی
خیلی زیاد	۹	%۹	%۹	%۹
زیاد	۱۹	%۱۹	%۱۹	%۲۸
متوسط	۲۱	%۲۱	%۲۱	%۴۹
کم	۲۶	%۲۶	%۲۶	%۷۵
خیلی کم	۲۵	%۲۵	%۲۵	%۱۰۰
جمع کل	۱۰۰	%۱۰۰	%۱۰۰	

سؤال ۱۱		فراوانی	درصد	درصد فراوانی	فراوانی تراکمی
ارزش	خیلی زیاد	۳۴	٪۳۴	٪۳۴	٪۳۴
	زیاد	۲۷	٪۲۷	٪۲۷	٪۶۱
	متوسط	۲۴	٪۲۴	٪۲۴	٪۸۵
	کم	۱۱	٪۱۱	٪۱۱	٪۹۶
	خیلی کم	۴	٪۴	٪۴	٪۱۰۰
	جمع کل	۱۰۰	٪۱۰۰	٪۱۰۰	
سؤال ۱۲		فراوانی	درصد	درصد فراوانی	فراوانی تراکمی
ارزش	خیلی زیاد	۲۰	٪۲۰	٪۲۰	٪۲۰
	زیاد	۳۹	٪۳۹	٪۳۹	٪۵۹
	متوسط	۲۵	٪۲۵	٪۲۵	٪۸۴
	کم	۱۱	٪۱۱	٪۱۱	٪۹۵
	خیلی کم	۵	٪۵	٪۵	٪۱۰۰
	جمع کل	۱۰۰	٪۱۰۰	٪۱۰۰	

- محاسبات آماری به دست آمده از جدول ۲. در رابطه با پیامدهای عشق مجازی به این قرار است:
- ۷- به عقیده‌ی ۵۴ درصد پاسخ‌دهندگان، شکست عشقی منجر به مشکلات روحی و روانی می‌شود.
- ۸- ۹۶ درصد با اطمینان اظهار داشته‌اند چنان چه بخواهند ازدواج کنند با «دوست اجتماعی» خود ازدواج نخواهند کرد.
- ۹- طبق نظر ۶۴ درصد دانشجویان، با عشق مجازی پیشرفت تحصیلی به دست نمی‌آید.
- ۱۰- به عقیده ۵۱ درصد، ازدواج ناشی از عشق مجازی را موجب تضعیف امنیت و بلا تکلیفی فرزندان حاصل این عشق می‌دانند.
- ۱۱- بر اساس عقیده‌ی ۸۵ درصد دانشجویان عشق مجازی می‌تواند سرچشمه‌ی بسیاری از طلاق‌ها گردد.
- ۱۲- طبق نظر ۸۴ درصد از شایع‌ترین مشکلات زندگی مشترک؛ چند همسری می‌تواند نتیجه‌ی توجه به عشق مجازی باشد.

جدول ۳. توزیع فراوانی داده‌های مربوط به دیدگاه‌های مختلف در خصوص عشق معنوی و عشق واقعی و عشق مجازی

سؤال ۱۳		فراوانی	درصد	درصد فراوانی	فراوانی تراکمی
ارزش	خیلی زیاد	۱۴	٪۱۴	٪۱۴	٪۱۴
	زیاد	۲۷	٪۲۷	٪۲۷	٪۴۱
	متوسط	۳۳	٪۳۳	٪۳۳	٪۷۴
	کم	۱۶	٪۱۶	٪۱۶	٪۹۲
	خیلی کم	۱۰	٪۱۰	٪۱۰	٪۱۰۰

	جمع کل	۱۰۰	%۱۰۰	%۱۰۰	
سؤال ۱۴	فراوانی	درصد	درصد فراوانی	فراوانی تراکمی	
ارزش	خیلی زیاد	۳۸	%۳۸	%۳۸	
	زیاد	۳۲	%۳۲	%۷۰	
	متوسط	۱۷	%۱۷	%۸۷	
	کم	۸	%۸	%۹۵	
	خیلی کم	۵	%۵	%۱۰۰	
	جمع کل	۱۰۰	%۱۰۰	%۱۰۰	
سؤال ۱۵	فراوانی	درصد	درصد فراوانی	فراوانی تراکمی	
ارزش	خیلی زیاد	۳	%۳	%۳	
	زیاد	۱۲	%۱۲	%۱۵	
	متوسط	۳۷	%۳۷	%۵۲	
	کم	۲۳	%۲۳	%۷۵	
	خیلی کم	۲۵	%۲۵	%۱۰۰	
	جمع کل	۱۰۰	%۱۰۰	%۱۰۰	
سؤال ۱۶	فراوانی	درصد	درصد فراوانی	فراوانی تراکمی	
ارزش	خیلی زیاد	۱۳	%۱۳	%۱۳	
	زیاد	۳۳	%۳۳	%۴۶	
	متوسط	۳۱	%۳۱	%۷۷	
	کم	۱۲	%۱۲	%۸۹	
	خیلی کم	۱۱	%۱۱	%۱۰۰	
	جمع کل	۱۰۰	%۱۰۰	%۱۰۰	
سؤال ۱۷	فراوانی	درصد	درصد فراوانی	فراوانی تراکمی	
ارزش	خیلی زیاد	۶۱	%۶۱	%۶۱	
	زیاد	۲۹	%۲۹	%۹۰	
	متوسط	۵	%۵	%۹۵	
	کم	۳	%۳	%۹۸	
	خیلی کم	۲	%۲	%۱۰۰	
	جمع کل	۱۰۰	%۱۰۰	%۱۰۰	
سؤال ۱۸	فراوانی	درصد	درصد فراوانی	فراوانی تراکمی	

خیلی زیاد	۱۷	٪۱۷	٪۱۷
زیاد	۴۸	٪۴۸	٪۶۵
متوسط	۲۸	٪۲۸	٪۹۳
کم	۴	٪۴	٪۹۷
خیلی کم	۳	٪۳	٪۱۰۰
جمع کل	۱۰۰	٪۱۰۰	

نتایج حاصل از جدول ۳ و به بیان ۷۴ درصد از پاسخگویان، عشق واقعی وجود ندارد فقط در کتاب‌ها و نوشته‌ها حس می‌شود؛ درحالی که ۸۷ درصد آنان معتقد بودند که عشق مجازی زمینه‌ی دوری از زندگی ایده‌آل و منطقی و النهایه تضعیف ایمان را فراهم می‌سازد. به اعتقاد ۵۲ درصد دانشجویان عشق مجازی را مقدمه‌ای برای عشق واقعی و حقیقی می‌دانند، ۴۸ درصد افراد معتقد بودند کنترل عواطف جوانی و تخلیه‌ی احساسات با عشق مجازی امکان پذیر است. به اعتقاد ۹۰ درصد از پاسخگویان عشق مجازی را مقدمه عشق عرفانی می‌دانند، ۹۳ درصد معتقدند نسبت به افراد مختلف می‌تواند وجود داشته باشد.

بحث و نتیجه‌گیری:

با نظرخواهی که از دانشجویان پاسخ‌دهنده در قالب سؤالات چندگزینه‌ای انجام گرفت، برخی از آمار و اطلاعات به دست آمده، غیرقابل تصور و دور از انتظار بود؛ به خاطر محدودیت‌های پژوهش به منظور زمینه‌یابی از پرسشنامه استفاده گردید، ممکن است برخی از افراد از ارائه پاسخ واقعی خودداری کرده و پاسخ غیر واقعی داده باشند، این پژوهش به صورت مقطعی انجام شده است. به این دلیل، نتیجه‌گیری درباره‌ی علیت را دشوار می‌سازد، تعداد زیاد پرسش‌های پرسشنامه‌ها به طولانی شدن زمان اجرای آن انجامید که بر مقدار دقت پاسخ‌های شرکت‌کنندگان بی‌تأثیر نبوده است. محدودیت در جمع‌آوری داده‌ها و روش‌های آماری که مشارکت افراد بسیار سخت و گاهی غیر ممکن بود. نتایج پژوهش حاضر قابل تعمیم به جوانان اردبیل بوده است و در صورت نیاز و به تعمیم به سایر شهرها با احتیاط و دانش کافی این کار صورت بگیرد. ضمناً این پژوهش بین جوانان زیر سی سال و بالای ۱۸ سال و باسواد انجام گرفته لذا قابلیت تعمیم دهی به کل جامعه را ندارد و نیز کمبود منابع برای مقایسه نتایج که اکثراً یا روانشناسی یا عرفانی بود و مقاله حاضر تلفیقی از این دو با تطبیق بر دیدگاه جوانان بود.

تجزیه و تحلیل سؤالات و راهکارهای مناسب برای رهایی از این معضل اجتماعی و خانوادگی اشاره می‌شود:

با توجه به محاسبات انجام گرفته و بررسی نمودارها و به بیان ۷۴ درصد از دانشجویان که دارای نظر متوسط به بالا بودند که عشق واقعی وجود ندارد؛ در صورتی که ۲۶٪ افراد با نظری متوسط به پایین این نظریه را رد کردند؛ که نتیجه‌ی به دست آمده چندان رضایت‌بخش نیست؛ چرا که یکی از عوامل تزلزل در پایداری عشق، بی‌نتیجه ماندن و شکست‌های عشقی است؛ لذا لازم است در این خصوص قدرت اعتماد به نفس را در قشر جوان بالا برده و آن‌ها از وجود استعداد‌های ذاتی و درونی‌شان آگاه نمود تا برای عمل به تعهدات و عقد و پیمان‌های خود راه درست را تشخیص دهند و بر اساس فرمایش خداوند متعال "يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ..." (مائده/۵) به پیمان‌های خود وفا کنند

در مورد این که آیا عشق مجازی می‌تواند پلی برای رسیدن به عشق معنوی باشد؟ ۴۸٪ افراد نظری متوسط به بالا داشتند در مقابل

۵۲٪ دارای ایده‌های منفی و متوسط به پایین بودند؛ که وجود چنین درصدی در این مورد در جامعه‌ی ما و بر اساس احکام شرعی و اسلامی، جای تأمل دارد، لذا باید با تدابیر آگاهانه برای چنین مشکل اساسی اقدام نموده و راه‌های شرعی و حقیقی برای رسیدن به عشق معنوی و الهی را به دانشجویان ارائه داد.

با توجه به گفته‌ی ۴۰٪ پاسخ‌گویان که دارای عقیده‌ای متوسط به بالا بودند، عشق مجازی می‌تواند بهانه‌ای برای شناخت هویت جنس مخالف باشد تا در امر ازدواج بهترین گزینه انتخاب شود در صورتی که ۶۰٪ از پاسخگویان دارای نظری متوسط به پایین و مخالف این مسئله بودند. بر اساس نتایج به‌دست‌آمده باید دانشجویان را با استدلال و منطق قانع کرد که افراد برای این که به خواسته‌های درونی و امیال جنسی خود برسند با هزار ترفند و حيله هویت اصلی و ذاتی خود را بروز نمی‌دهند تا بتوان نسبت به آن‌ها شناخت لازم و کافی را به دست آورد.

از میان پاسخ‌دهندگان، ۶۰٪ از آنان با درصدی متوسط به بالا بیان داشتند که بی‌حجابی و زیبایی حاصل از آن می‌تواند در گرفتار شدن جوانان به عشق مجازی نقش مؤثری داشته باشد در حالی که ۴۰٪ از پاسخگویان با نظری متوسط به پایین با این عقیده مخالف بودند؛ که چنین نتیجه‌ای در این خصوص متصور نمی‌شد؛ چراکه یکی از مهم‌ترین عوامل کشیده شدن جوانان به انحرافات اجتماعی و خانوادگی، بی‌حجابی و ارتباطات مجازی است لذا برای حل این مشکل باید پیامدهای زیان‌بار ارتباط نامشروع به دانشجویان تفهیم، استفاده صحیح از فضای مجازی آموزش، ضوابط و قوانین در جامعه اعمال، آگاهی از انسانیت انسان ملاک عمل قرار گیرد تا از این آسیب اجتماعی جلوگیری شود. در بین پاسخ‌دهندگان ۷۲٪ به عدم تفهیم اساتید جهت آموزش تمیز عشق حقیقی از عشق مجازی، ۱۸٪ به تفهیم نظر دادند؛ که متأسفانه اکثر اساتید به این گونه مسائل در کلاس‌های درسی اهمیت نمی‌دهند و فقط تدریس در رشته‌ی مربوط به خود را وظیفه‌ی خود دانسته و این گونه مسائل را از وظایف اصلی اساتید معارف اسلامی می‌دانند؛ در حالی که شغل معلمی تعلیم و تربیت است. هدایت و راهنمایی دانشجویان در تمام زمینه‌های علمی، فرهنگی، اجتماعی، مذهبی و ... و وظیفه‌ی شرعی و دینی اساتید است.

در سؤال به این که آیا تمایلات جنسی می‌تواند مانع پیشرفت استعدادهای دانشجویان شود؟ ۶۴٪ پاسخ مثبت و ۲۶٪ پاسخ منفی داده‌اند. از آنجا دانشجویان علمداران آینده‌ی مملکت اسلامی هستند با آموزش‌های لازم و استدلال و منطق باید از این مسیر منحرف نجات داده و به مسیر علم و دانش علاقه‌مند گردند. چراکه این گونه روابط، باعث می‌شود که دو طرف تمام فکر و توجه و تمرکز خود را صرف دیدارها و ملاقات حضوری و تلفنی خود کنند و این بزرگ‌ترین مانع برای رشد و ترقی علمی است؛ تحصیل دانش، نیازمند تمرکز نیروهای فکری و روحی است. دل‌مشغولی و اضطرابی که بر اثر این گونه پیوندها پدید می‌آید، بزرگ‌ترین سد راه تعالی علمی و تحصیلی است.

۴۶٪ معتقد بودند که عشق‌های مجازی منجر به ازدواج می‌شود؛ در حالی که ۵۴ درصد مخالف آن بودند. قابل توجه است، درصدی از این عشق مجازی که به ازدواج ختم می‌شود حداقل دوره‌ای را در کنار هم احساس خوشبختی می‌کنند. ولی متأسفانه این خوشبختی‌ها چندان پایدار نمی‌ماند. بلکه تردید و بدبینی به‌مرور زمان عرصه را بر این زندگی مشترک تنگ می‌کند. به عبارت دیگر بعد از این که یک سالی از زندگی مشترک گذشت و همه چیز به صورت عادی درآمد، این افکار به ذهن آن جوان یورش می‌برد که چرا همسرش زمانی که مجرد بود به راحتی با او ارتباط برقرار کرد؟ آیا او قبلاً با کسی ارتباط داشته است و ...؟ بنابراین باید آگاهی لازم را در این خصوص به جوانان و دانشجویان داده شود تا در مورد ازدواج، واقع‌بینانه عمل کرده و به عواقب ازدواج‌های حاصل از عشق مجازی پی ببرند.

دیدگاه‌های متفاوتی بر اساس گروه‌های سنی مختلف، جنسیت و تأهل دانشجویان در خصوص علل و عوامل عشق مجازی و تأثیرات مخرب از جمله؛ صدمه‌ی روحی و روانی جبران‌ناپذیر و در بسیار موارد منجر به خودکشی، ایجاد حس بدبینی در طرفین، سوءظن، ... به دست آمد در جمع‌بندی نظرات حدود ۹۶ درصد با اطمینان اظهار داشته‌اند چنان چه بخواهند ازدواج کنند هرگز با «دوست اجتماعی» خود ازدواج نخواهند کرد. چون از لحاظ نجابت و پاک‌دامنی و عفت و طهارت، به‌هیچ‌وجه به آن‌ها اعتماد ندارند. از این رو:

- عشق، تمایل قلبی شدید به معشوق و موتور حرکت بخش زندگی است که نمی‌توان اهمیت آن را نادیده گرفت لذا باید مفهوم‌سازی شود.

- عشق حقیقی، به عالم قدس و لاهوت توجه دارد؛ ولی عشق مجازی عکس آن است؛ یعنی به عالم هوا و هوس وابسته است و موجب دور ماندن آدمی از عالم معنویت می‌شود. که اگر کنترل شود می‌تواند مقدمه عشق واقعی قرار گیرد و متصل به عشق حقیقی گردد. عشق مجازی معقول، پله عشق حقیقی است؛ البته منظور از این عشق، عشق جنسی نیست؛ زیرا عشق حیوانی، ضد عرفان است و به سوی عالم قدس تمایل ندارد، ولی عشق مرآتی یا عشق وابسته می‌تواند منظور اصلی عشق مجازی باشد. لذا از راه پرداختن به عشق‌های جنسی هرگز نمی‌توان به تقویت عشق حقیقی پرداخت؛ زیرا عشق مجازی نامعقول، عامل انحطاط از بارگاه اقدس الهی و تنزل از عالم قرب است.

- هواهای نفسانی، اگر کنترل نشوند و مرزبندی نگردد عامل انحراف هستند، بنابراین عشق برخاسته از هواهای نفسانی دون حد و مرز نمی‌تواند عرفان آفرین باشد و یا آن را تقویت کند.

- مجاز در برابر حقیقت است بنابراین عشقی که باعث کاهش توجه آدمی به معشوق حقیقی شود و از مسیر انسانیت و تعهدات مربوط منحرف کند، مجازی است. در اینکه معشوق واقعی و مطلق خداوند متعال است شکی نیست اما باید توجه نمود خداوند در نهاد انسانها از اوصاف خود نهاده است. بر اساس قاعده "اثباتی نفی ماعدا" نمی‌کند با اثبات عشق واقعی خداوند، عشق از مخلوقات سلب نمی‌شود. (خدا عالم است انسان نیز عالم می‌تواند باشد) لذا در میان انسانها عشق حقیقی - نه به جامعیت و اطلاق عشق خدا - وجود دارد و همین امر باعث ایجاد پیوند زناشویی می‌گردد اینکه بسیاری از افراد معتقدند عشق واقعی وجود ندارد به صورت مطلق نیست چرا که با وجود ویژگی عشق واقعی قطعاً عشق واقعی بین انسانها موضوعیت خواهد داشت عشقی که هیچ وقت به نفرت و بی تفاوتی تبدیل نشود انسان را از استرس و اضطراب در امان نگه دارد و موجب شادی و نشاط طرفین و مهر و محبت نسبت به همدیگر گردد. آری! عشق مرآتی که آدمی بنا بر دستورهای خدا به معشوق‌های مربوط به آن روی می‌آورد می‌تواند مایه‌ی تقویت عشق حقیقی شود. بدیهی است این نوع عشق، غیر از پرداختن به عشق بر مبنای هواهای نفسانی است.

- وجوه اشتراک عشق حقیقی و مجازی؛ محبت مفرط یا غیرقابل توصیف، همراه بودن با زیبایی معشوق است. طوری که عشق‌های مجازی و دروغین قابل تشخیص نیست مگر بعد از ورود آسیب‌های جدی و شکست در عشق.

- وجوه افتراق اولاً؛ همراهی عشق حقیقی با سلامت و کمال نفسانی است درحالی که عشق مجازی می‌تواند با بیماری روحی یا با ضعف عقلانی عاشق همراه باشد. ثانیاً؛ عشق حقیقی با واقعیت همراه است اما عشق مجازی گاه چنان در قوه عقلانی انسان تصرف می‌کند که محبوب فاقد زیبایی را زیبا جلوه می‌دهد یا عیوب معشوق از نگاه عاشق را پنهان می‌سازد. ثالثاً؛ عشق حقیقی مستمر و مستدام و بر مبنای حقیقت واقعیت و زیبایی بی‌منتهای معشوق استوار است، هیچ‌گاه پایان نمی‌پذیرد. درحالی که در عشق مجازی وقتی عاشق به وصال معشوق نائل می‌آید و گزینه شهوت آرام می‌گیرد، عشق او آرام آرام کاستی گرفته و به خاموشی می‌گراید.

همان‌طور که ملاحظه شد، عشق مجازی و عاطفه دانشجویان با رفتار و عملکرد آنان رابطه مستقیم و معناداری دارد در تبیین یافته‌ها می‌توان بر اساس تعریف عشق حقیقی کنترل عشق مجازی و عواطف احتمالاً می‌تواند به شناخت واقعیات امور شود و شناخت صحیح واقعیات عشق منجر به انتخاب صحیح راه‌حل‌ها در برخورد با جنس مخالف خواهد شد؛ و زمینه برای بروز رفتار صحیح فراهم می‌شود؛ و بازخوردها بیشتر جنبه مثبت به خود می‌گیرند و روابط سالم تقویت می‌شود. از آنجاکه برقراری ارتباط سالم و اثربخش امری مهم و حیاتی است هر چه ارتباط سالم افزایش یابد اثربخشی سالم نیز افزایش می‌یابد و لذا برای برقراری ارتباط سالم مؤلفه‌های اثرگذار در ایجاد عشق مجازی باید شناسانده شود تا دانشجویان به مؤلفه‌ها و نتایج حاصل از آن دست یابند و رفتار و عملکرد واقع‌بینانه نسبت به عشق مجازی داشته باشند.

- آسیب‌های عشق را می‌توان در ابعاد مختلف بررسی و با ارائه راهکار مناسب ساماندهی نمود از جمله؛ نوجوانانی که عاشق و وابسته می‌شوند، تمایل دارند تمام وقت‌شان را با شخص مورد نظر بگذرانند، لذا ممکن است دیگر علاقه‌ای به درس خواندن نداشته باشند یا تمرکزشان را از دست بدهند و دچار افت تحصیلی شوند که این مشکل بر روی آینده شغلی‌شان تأثیر منفی زیادی می‌گذارد. در این مورد مشاوره تحصیلی می‌تواند کمک‌کننده باشد. ممکن است واکنش منفی شدید خانواده‌ها منجر به مخالفت فرزندشان گردد در اینصورت فرزند با خانواده‌اش مقابله می‌کند و گاهی به خاطر یک فرد، ارتباط خانوادگی‌اش را که بسیار مهم است، از دست می‌دهد. و از دیگر آسیب‌ها، افسردگی و اضطراب، برقرار کردن رابطه جنسی در دوران دوستی، ازدواج زود هنگام و ناموفق، اعتیاد به علت شکست عشقی، و خودکشی و نافرجامی در ادامه مسیر زندگی و ... که باید این عوامل شناسایی و تبیین و کنترل شود

-التهایه این پژوهش در صدد تبیین عشق و جایگاه و تأثیر آن در زندگی انسان دارد، جلوگیری از آسیب‌های روابط ناهنجار بنام عشق و بالا رفتن کیفیت روابط انسان است که عرفای مسلمان نیز بر اساس آموزه‌های اسلام به این موضوعات همت گمارده‌اند. لذا فهم عمیق تجربه جوانان از روابط عاشقانه و آشکار کردن ابعاد آسیب‌زای این روابط مورد انتظار است تا جوانان اولاً باید بدانند عشق حقیقی مطلق مختص خداوند است که یک طرفه نیست اگر او را دوست داشته باشی مطمئن باش خدا تو را بیشتر دوست خواهد داشت ثانیاً عشق واقعی نسبی با دارا بودن ویژگی‌های آن در میان انسانها وجود دارد. ثالثاً خداوند محبت غیر خود را به انسان‌ها می‌چشاند تا تمرین به چشیدن مفهوم عشق واقعی مطلق گردد رابعاً عشق واقعی موجب ایجاد و تدوام کانون پر و مهر محبت خانوده و مهد تربیت انسان‌های خالص می‌گردد. خامساً طی نمودن این مسیر منجر به مقام خلیفه الله و رسیدن به اعلی‌علیین می‌گردد. پس نتیجه عشق بین انسان‌ها شروع زندگی موفق و ادامه آن مهد تربیت انسان و نتیجتاً به خدا و اعلی‌علیین که هدف خلقت است ختم می‌شود. توضیح اینکه همچنان که خداوند متعال به صفاتی متصف می‌شود که گویای کمال در ذات اوست؛ مانند علم، قدرت، حیات و ... انسان نیز به اذن خدا به همین صفات موصوف است. لذا فلسفه عشق مجازی رسیدن به عشق حقیقی است و اگر همراه با عفت باشد، انسان را بعد از تحولات و دگرگونی‌هایی بنیادین به آستانه عشق الهی خواهد رساند که مطلوب اصلی دین و باطن حقیقی آن چیزی جز رسیدن به مقام محبت الهی نیست. چنانکه در قرآن کریم به این امر اشاره شده است. تمام عشق‌ها به آن محبوب بی پایان باز می‌گردد و او نیز این عشق را با کیفیت عالی‌تری به بنده باز می‌گرداند پس باید عشق مجازی که منشاء شهوانی دارد و در مورد اکثریت انسان‌ها به کار می‌رود باید در چهارچوب عقلانی مهار شود تا به کمالات و خیرات عالیه مثل معرفت، نوع دوستی متصل گردد.

فهرست منابع

- قرآن کریم
- ۱- احمدی محمدعلی، ۱۳۸۴، زمینه روانشناسی عشق، مفاهیم علمی و اجتماعی، انتشارات آستان تهران
 - ۲- ابن ابی الحدید، ۱۴۰۳، شرح نهج البلاغه، تحقیق محمد ابوالفضل ابراهیم، بیروت، دارالحیاء الکتب العربیه، چاپ دوم
 - ۳- ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۱۴۰۳، اشارات و تنبیهات، شرح خواجه نصیرالدین طوسی، علامه قطب‌الدین رازی، دفتر نشر کتاب
 - ۴- ابن سینا حسین بن عبدالله، ۱۳۳۹، رساله‌ی عشق، تهران، انتشارات دانشگاه تهران
 - ۵- پاپی نژاد، شهربانو؛ محدثی گیلوایی، حسن، ۱۳۹۹، تجربه‌ی زیسته‌ی دختران ساکن در اقامتگاه (مطالعه‌ی پدیدار شناختی در شهر تهران، تهران، مجله مطالعات راهبردی زنان، شماره ۸۹
 - ۶- جامپولسکی جرالدرگ، ۱۳۸۵، عشق یعنی پرهیز از گناه، ترجمه‌ی مهدی افشار، تهران، نشر چاه، چاپ اول،
 - ۷- حر عاملی، محمدبن حسن، ۱۴۰۹، وسایل الشیعه الی لتحصیل مسائل الشریعه، انتشارات اسلامیه، چاپ اول، قم
 - ۸- خزاعی نیشابوری حسین بن علی، بی تا، تفسیر روض الجنان و روح الجنان، مشهد، بنیاد پژوهش‌های آستان قدس رضوی
 - ۹- راسل برتراند ویلیام آرتور، ۱۳۵۲، جهانی که من می‌شناسم، ترجمه‌ی روح‌الله عباسی، تهران، نشر اندیشه
 - ۱۰- راغب اصفهانی ابوالقاسم حسین بن محمد بن فضل، ۱۳۴۷، مفردات الفاظ قرآن، ترجمه‌ی سید غلامرضا خسروی حسینی، انتشارات مرتضوی، چاپخانه‌ی حیدری، چاپ دوم
 - ۱۱- زرین کوب عبدالحسین، ۱۳۶۶، از کوچه‌ی زندان، درباره‌ی زندگی و اندیشه حافظ، تهران، انتشارات امیرکبیر، چاپخانه سپهر، چاپ پنجم
 - ۱۲- سهراب‌زاده، مهران؛ حمامی، عطیه، ۱۳۹۳، بر ساخت اجتماعی عشق در تجربه زیسته زنان: بررسی کیفی مسائل و تبعات روابط عاشقانه دختران مجرد تهرانی، تهران، فصلنامه زن در فرهنگ و هنر (پژوهش زنان)، شماره ۴
 - ۱۳- صدرالدین شیرازی محمد بن ابراهیم، ۱۴۱۱، الحکمه المتعالیه فی الاسفار العقلیه الاربعه، قم، مطبعه العلمیه، بی تا، ۱۴۱۱
 - ۱۴- صدرالدین شیرازی محمد بن ابراهیم، ۱۳۸۰، المبدأ و المعاد، تصحیح سید جلال‌الدین آشتیانی، قم، دفتر تبلیغات اسلامی
 - ۱۵- صدرالدین شیرازی محمد بن ابراهیم، ۱۳۷۶، رساله سه اصل، به تصحیح: سید حسین نصر، تهران، انتشارات مولی
 - ۱۶- صفایی، مهشید، ۱۳۹۰، جوانان و عشق؛ تأثیر زمینه اجتماعی در مفهوم پردازی رابطه عاشقانه، تهران، مجله مطالعات اجتماعی روان شناختی زنان، شماره ۲۸
 - ۱۷- طباطبایی سید مصطفی، ۱۳۶۱، فرهنگ نوین فارسی عربی، تهران، کتاب‌فروشی اسلامی
 - ۱۸- طباطبایی سید محمدحسین، ۱۳۶۷، تفسیر المیزان، ترجمه‌ی ناصر مکارم شیرازی، تهران، نشر بنیاد علمی و فرهنگی علامه طباطبایی
 - ۱۹- عابدین زاده، محمدرضا، ۱۳۷۷، فرهنگ‌نامه لغات و تعاریف روابط انسانی پروانه تقی‌نیا، تهران، نشر گلستانه، چاپ چهارم
 - ۲۰- عباسی شوازی، محمد تقس؛ دل آور، مریم السادات، ۱۳۹۸، رسانه‌ها، عشق و ازدواج؛ مطالعه رابطه رسانه‌های اجتماعی و جمعی با عشق سیال و نگرش به ازدواج، تهران، تحقیقات فرهنگی ایران، شماره ۴۸
 - ۲۱- غزالی ابی حامد محمد بن محمد، ۱۹۴۵ م، احیاء علوم‌الدین، بیروت، النشر دار المعرفه للطباعه
 - ۲۲- قایمی، زهرا؛ اعتمادی، عذرا، ۱۳۹۵، جامعه و جایگاهان در پیشگیری از آسیب‌های روابط عشقی نا سالم و اعتیاد به عشق

- جوانان، خمینی شهر، پنجمین همایش ملی روانشناسی، مشاوره و مددکاری اجتماعی
- ۲۳- کنعانی، محمدامیم؛ محمدزاده، حمیده، ۱۳۹۵، تماس‌های شبکه‌ای و تجربه‌ی عشق سیال، مطالعه‌ی کیفی دانشجویان دختر گیلان، تهران، تحقیقات فرهنگی ایران، شماره ۳۳
- ۲۴- محمدی ری‌شهری محمد، ۱۴۰۴، میزان الحکمه، قم، انتشارات مکتب الاعلام الاسلامی حوزه علمیه قم، چاپ اول
- ۲۵- مجلسی، محمد باقر، ۱۳۶۸، بحار الانوار، بیروت، ناشر دار احیاء التراث العربی
- ۲۶- معین، محمد، ۱۳۸۱، فرهنگ فارسی معین، به اهتمام عزیزالله علیزاده، تهران، نشر ندا، چاپخانه‌ی رامین، چاپ اول
- ۲۷- نوربخش، جواد، ۱۳۸۴، در خرابات، تهران، انتشارات یلدا قلم، چاپ چهارم
- 28-De Munkm, V C. Korotayev, A. Munck, J & Khaltourina, D. (2011) "Cross Cultural Analysis of Models of Romantic Love Among U.S. Residents, Russian and Lithuanians." Cross Cultural Research, 45 (2): 128-154
- 29-Farrer, J. Tsuchiya, H. & Bagrowicz, B. (2008) "Emotional Expression in Tsukiau Dating Relationships in Japan." Journal of Social and Personal Relationships, 25 (1): 170-188
- 30-Rohmann, E. & Führer, A. & Werner Bierhoff, H. (2016) "Relationship Satisfaction across European Cultures: The Role of Love Styles." Cross-Cultural Research, 50 (2): 178-211

Investigating of virtual love and its resulting damages in the behavior of young people (case study: universities of Ardabil province)

Iran soleimani^{1*}

Article Info	ABSTRACT
<p>Article type: Research Article</p> <p>eISSN: 2008-9775 pISSN: 2783-4565</p> <p>Keywords: spiritual love, virtual love, passion, behavior</p>	<p>One of the family and social phenomena that has attracted the attention of researchers today. The issue of virtual love between young people. Therefore, the main goal of the current study was to find the effect of virtual love on the behavior of students living in Ardabil and related variables. In order to achieve the goals of the present study, 100 students (girls and boys) were selected by a systematic random sampling method using a multi-stage cluster method. According to the nature of the subject, the descriptive method of contextualization and correlation has been used. The research tool was MSQ, JDS, JSS standard questionnaires with spss, excel software, in the format of 18 questions and in the form of a five-point Likert scale. The result of the correlation test showed. that 54% of virtual love leads to mental and emotional problems, 64% hinders academic progress, 51% weakens the security and independence of the children resulting from this love, 85% causes many divorces. 84% consider it to cause problems in cohabitation such as polygamy and 96% will not marry their social friend. Also, the factor of creating virtual love is related to some variables such as family and work environment and education, beauty caused by bad hijab, vulgar movies, peer pressure of unscrupulous friends and freedom from negative emotions.</p>

Please cite this article as: soleimani, I. (2023). Investigating of virtual love and its resulting damages in the behavior of young people (case study: universities of Ardabil province). *Behavioral Studies in Management*, 14(33), 75-92.

	Creative Commons: CC BY 4.0		
Publisher: Islamic Azad University North Tehran Branch		Email:	
* Corresponding Author: Iran soleimani			

1. Assistant Professor, Department of Theology, Ardabil Branch, Islamic Azad University, Ardabil, Iran